
HET CENTRUM VOOR BEDRIJFSGESCHIEDENIS (CBG) AAN DE UNIVERSITEIT ANTWERPEN (UA) EN INDUSTRIEEL ERFGOED

Dominique J.B. VANPÉE

Lid van het Publicatiecomité van de Bladen voor Documentatie, Belgische Vereniging voor Documentatie (ABD-BVD)

▪ Het aan de Universiteit Antwerpen (UA) verbonden Centrum voor Bedrijfs geschiedenis (CBG) heeft vanuit zijn doelstelling delen van het industrieel erfgoed voor de toekomst vastgelegd via een werking rond bedrijfsarchieven, een documentatiecentrum en het bestuderen van industriële relikten. Hier wordt deze werking van 1971 tot heden belicht.

▪ Le Centre d'histoire de l'entreprise (Centrum voor Bedrijfs geschiedenis - CBG) lié à l'Université d'Anvers (UA) avait déterminé dans ses objectifs de conserver des pans du patrimoine industriel par ses activités autour des archives d'entreprises, un centre de documentation et l'étude de reliquats industriels. Ce fonctionnement depuis 1971 à nos jours est expliqué dans le présent article.

In oktober 1971 werd binnen het Departement Geschiedenis van de toenmalige Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius te Antwerpen (UFSIA) het Centrum voor Bedrijfs geschiedenis opgericht. En ofschoon de wet van 7 april 1971 voor het eerst de benaming Universiteit Antwerpen invoerde zou het nog tot 1973 duren alvorens de UFSIA, het RUCA (Rijksuniversitair Centrum Antwerpen later (vanaf juni 1991) Universitair Centrum Antwerpen) en de UIA (Universitaire Instelling Antwerpen) een confederatie zouden vormen onder de naam 'Universiteit Antwerpen'. In oktober 2003 werd de confederatie omgebouwd tot de Universiteit Antwerpen (UA). Hierdoor is het Centrum voor Bedrijfs geschiedenis (CBG) nu terug te vinden binnen de UA.

Het CBG werd achtereenvolgens geleid door de professoren Roland Baetens, Alfons K.L. Thijs en Greta Devos. Sinds april 2008 - het emeritaat van professor Devos - werd professor dr. Helma Houtman-De Smedt verantwoordelijk voor het beheer en de studie van de bedrijfsarchieven. Door de actieve samenwerking met het SCOB - het StudieCentrum voor Onderneming en Beurs (° 1999) -, "die gaandeweg gegroeid was, werd besloten de beide centra aan elkaar te binden. Het CBG was intussen al lange tijd zo goed als een eenmanszaak geworden."¹

Het Centrum voor Bedrijfs geschiedenis had destijds als doelstelling de geschiedenis van de ondernemer en het ondernemen te bevorderen, daardoor nam het volgende drie taken op zich:

- opsporen, bewaren en inventariseren van bedrijfsarchief
- uitbouwen van een documentatiecentrum

- bestuderen van de materiële overblijfsels van het industriële verleden (industriële archeologie).²

Vanuit haar eerste taak bezit het CBG een ruime collectie archieven: "hetzij op het laatste ogenblik 'geredde' (delen van) archiefbestanden, hetzij archieven die door de openbare archieven niet werden aanvaard of waarvan het vertrouwelijke karakter schenking aan of bewaring door openbare archieven uitsloot. Het centrum beperkte zich geografisch tot de provincie Antwerpen. Van ondernemers of ondernemingen die zelf hun oude documentatie wensten te bewaren werd genoteerd over welke archiefbestanden het ging, waar ze bewaard werden en of ze voor wetenschappelijk onderzoek toegankelijk waren. Omwille van de omvang van de al verworven archieven werd de actieve zoektocht naar en contactname met bedrijven mettertijd afgebouwd. De voor het centrum beschikbare ruimte op de Stadscampus liet enerzijds geen grote uitbreiding van de archiefbestanden toe en anderzijds werd het nodig bevonden prioriteit te geven aan de inventarisering en dus ontsluiting van de al aanwezige bestanden en aan de studie ervan. Niettemin werd af en toe nog archief voor bewaring aangeboden of werden documenten geleverd die reeds verworven bestanden aanvulden; actieve collectievorming gebeurt niet meer."³

Buiten enkele kleine bestanden zijn er omvangrijke collecties documenten afkomstig van: N.V. De Handels- en Nijverheidsvereniging - S.A. L'Union Commerciale et Industrielle (Antwerpen); Stopen en Meeus, verffabriek (Antwerpen); Koch et Reis, Société en nom

collectif sous la dénomination de Raffinerie du Nord (Antwerpen); N.V. Brouwerij Charles de Koninck; Uitgeverij-Drukkerij Dessain (Mechelen); N.V. Van den Heuvel, cementfabriek (Hemiksem); Manufactures Céramiques d'Hemixem Gilliot et Co (Hemiksem); Société Générale de Matériel d'Entrepreneurs - Usine Moser (Herentals); Ed De Beukelaer en Co. en N.V. De Beukelaer's Fabrieken. Biscuits en chocolade (Antwerpen).⁴

In de periode 2005-2011 richtte het CBG zich op het bestuderen van de bedrijfsgechiedenis met inbegrip van de gechiedenis van ondernemers, bedrijfssectoren, financiële instellingen, ...

Het CBG-archief bevindt zich op de Stadscampus van de UA (Prinsstraat 13 te 2000 Antwerpen). Deze archieven kunnen worden geraadpleegd na contact met H. De Smedt (helma.desmedt@uantwerpen.be). Wat de wetenschappers van het CBG publiceerden is deels terug te vinden op het World Wide Web en ook in de academische bibliografie van de Universiteit Antwerpen.^{5,6}

Dominique J.B. Vanpée
Tommestraat 63
3040 Ottenburg (Huldenberg)
dominiquevanpee@gmail.com

April 2016

Noten

- 1 Houtman-De Smedt, Helma. [Overzicht publicaties Centrum voor Bedrijfsgechiedenis.] Universiteit Antwerpen - SCOB en CBG, 31 januari 2016, (geraadpleegd op 17-04-2016), <http://www.scob.be/publicat/OVERZICHT%20PUBLICATIES%20Centrum%20voor%20Bedrijfsgechiedenis.pdf>, p. 1. Deze samenwerking blijkt ook door de informatie over het CBG die terug te vinden valt op een pagina binnen de webstek van het SCOB: <http://www.scob.be/what.html>.
- 2 *Centrum voor Bedrijfsgechiedenis. Verslag van de activiteiten van het Centrum voor de periode 2005-2011.* Universiteit Antwerpen - SCOB en CBG, s.a., (geraadpleegd op 17-04-2016), <http://www.scob.be/publicat/CBG2011.pdf>, p. 1
- 3 *Ibidem*, p. 1-2.
- 4 Houtman-De Smedt, Helma. [Overzicht publicaties Centrum voor Bedrijfsgechiedenis.] Universiteit Antwerpen - SCOB en CBG, 31 januari 2016, (geraadpleegd op 17-04-2016), <http://www.scob.be/publicat/OVERZICHT%20PUBLICATIES%20Centrum%20voor%20Bedrijfsgechiedenis.pdf>, p. 4-5. Met betrekking tot het archief van de uitgeverij-drukkerij Dessain:
Van Dijck, Karen. *Inventaris van het "kernarchief" van de uitgeverij-drukkerij Dessain (Mechelen) (1855-1970), bewaard in het Centrum voor Bedrijfsgechiedenis van de Universiteit Antwerpen.* VUB - Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte - Studiegebied Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer, 2013. Onuitgegeven proefschrift voor het behalen van de graad van Master na Master in de Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer, 123 p.
- 5 Houtman-De Smedt, Helma. [Overzicht publicaties Centrum voor Bedrijfsgechiedenis.] Universiteit Antwerpen - SCOB en CBG, 31 januari 2016, (geraadpleegd op 17-04-2016), <http://www.scob.be/publicat/OVERZICHT%20PUBLICATIES%20Centrum%20voor%20Bedrijfsgechiedenis.pdf>, p. 1-4. Met betrekking tot bedrijfsgechiedenis en gechiedenis uit bedrijfsarchieven (algemeen):
Baetens, R. Enkele beschouwingen vanuit de praktijk omtrent de beoefening van de bedrijfsgechiedenis. In: Devos, G. (ed.). *Bedrijfsgechiedenis, een uitdaging. Studiedag naar aanleiding van 25 jaar Centrum voor Bedrijfsgechiedenis UFSIA - Universiteit Antwerpen. (Miscellanea Archivistica. Studie 99).* Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën, 1998, p. 27-39.
Thijs, A.K.L. Geschiedenis uit bedrijfsarchieven. *Economisch en Sociaal Tijdschrift*, 1972, jrg. 26, p. 70-73.
Devos, Greta ; Coppieters, Guy ; Lemayeur, Bart ; Sas, Bart. *Gids van bedrijfsarchieven en archieven bij werkgevers-, werknemers- en beroepsverenigingen in de provincie Antwerpen (Gidsen = Guides ; 59).* Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de provinciën, 2002. [Resultaten van twee enquêtes gehouden door het Centrum voor Bedrijfsgechiedenis, UFSIA, Universiteit Antwerpen.]
De Goey, F. ; Devos, G. Ontstaan en uitbouw van de bedrijfsgechiedenis. In: Vancoppenolle, C. (ed.), *Een succesvolle onderneming. Handleiding voor het schrijven van een bedrijfsgechiedenis. (Studie = Étude ; 95).* Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën, 2002, p. 63-77.
- 6 *Academische bibliografie.* Universiteit Antwerpen [online] (geraadpleegd op 17-04-2016) <https://www.uantwerpen.be/nl/onderzoek-en-innovatie/expertise/academische-bibliografie/>